

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра юридичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЄВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

Статус дисципліни: вибіркова

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

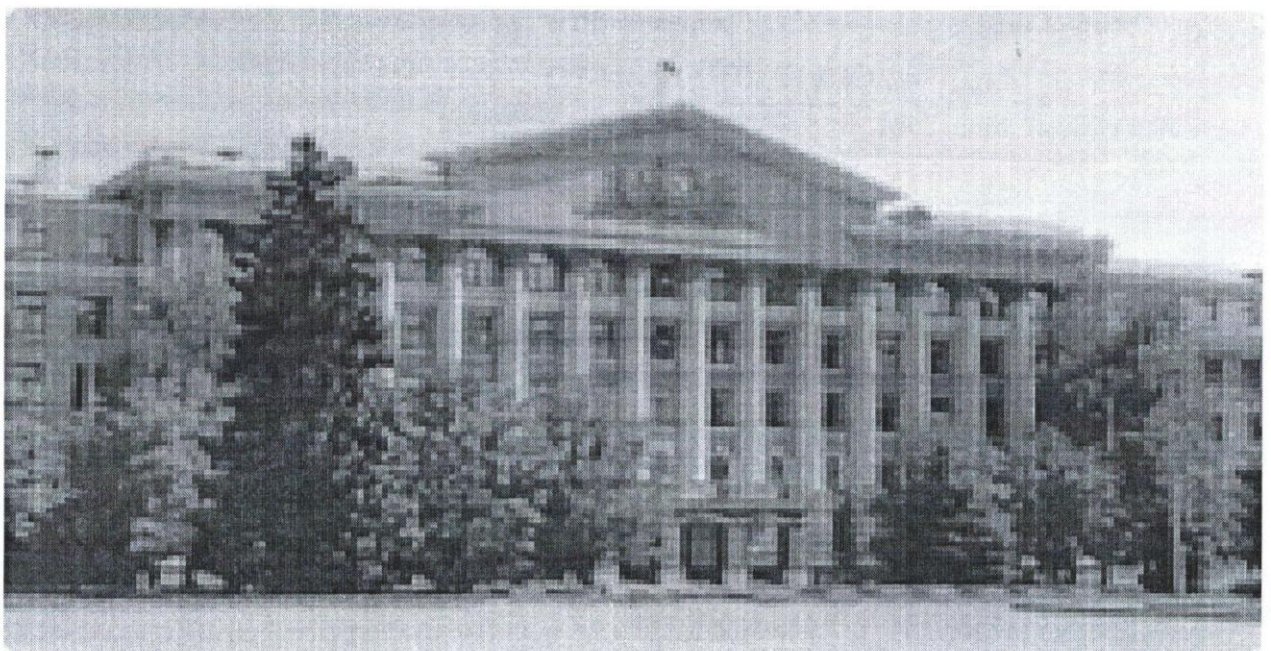
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітньо-професійна програма: Публічне управління та адміністрування

Форми здобуття вищої освіти: заочна

Мова навчання: українська

Форма підсумкового контролю: залік

Київ – 2024

Розробник:

Іван ОХРІМЕНКО, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри юридичної психології;

Оксана РОМАНЕНКО, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри юридичної психології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ
протокол від 05 вересня 2024 року, № 1

Завідувач кафедри
юридичної психології

Олена КУДЕРМІНА

Схвалено науково-методичною радою НАВС
протокол від 20 вересня 2024 року, № 8

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами (Додаток _).

протокол засідання кафедри від _____.
202_ № ____

протокол науково-методичної ради від
_____.202_ № ____

Завідувач кафедри

Олена КУДЕРМІНА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами (Додаток _).

протокол засідання кафедри від _____.
202_ № ____

протокол науково-методичної ради від
_____.202_ № ____

Завідувач кафедри

Олена КУДЕРМІНА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» є прикладна діяльність фахівця у сфері вирішення конфліктних ситуацій.

Міждисциплінарні зв'язки: «Психологія управління», «Кадровий менеджмент та сучасні технології роботи з персоналом», «Психологія іміджу організації та керівника», «Комунікативна діяльність в публічному управлінні».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен.
2. Міжособистісні конфлікти в системі управлінських відносин.
3. Внутрішньоособистісні конфлікти.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Метою** навчальної дисципліни є: розкрити основні закономірності виникнення і розвитку конфліктів в системі управлінських відносин, основні напрями управління ними; сформулювати в них такі якості і властивості, знання, вміння й навички, які дозволяють виконувати типові завдання професійної діяльності.

2.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни «Психології конфлікту» є засвоєння здобувачами вищої освіти основних теоретичних понять і положень психології конфлікту, оволодіння системою знань про особливості виникнення конфліктів в системі управлінських відносин, основні принципи і технології управління ними, набуття здобувачами вищої освіти навичок практичної роботи з конфліктами.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні закономірності виникнення і розвитку конфліктів;
- специфіку різних форм прояву конфліктів та їх типологію;
- психологічні особливості поведінки учасників конфліктних ситуацій;
- психологічні технології управління конфліктами;
- особливості діяльності фахівця щодо профілактики, попередження, діагностики та врегулювання конфліктів у різних сферах управлінської взаємодії.

уміти:

- аналізувати й узагальнювати матеріал з проблем діагностики, попередження, розв'язання та врегулювання конфліктів, застосовувати набуті знання в практичній діяльності;
- володіти методикою конфліктологічних досліджень;
- обирати стратегії раціональної поведінки в конфліктних ситуаціях;
- здійснювати цілеспрямований вплив на процес розвитку та вирішення конфліктів у ділових та неформальних ситуаціях;
- володіти психологічними прийомами і навичками безконфліктного спілкування.

- проводити цілеспрямовану роботу щодо профілактики й попередження конфліктів в системі управлінських відносин.

2.4. Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Формування «soft skills»: *індивідуальних*: тайм-менеджмент; гнучкість/здібність адаптуватися; організація простору; властивість приймати рішення та вирішувати проблеми; вміння чітко ставити завдання і формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм; *комунікативних*: креативність; логіка; менеджмент знань та інформації; навички міжособистісних відносин; зрозуміло формувати думки; взаємодія з різними типами людей; відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо; готувати та робити якісні презентації; вміння працювати в команді; *управлінських*: письмєнницькі навички; уміння вирішувати проблемні ситуації.

Фахові компетентності:

ФК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

ФК02. Здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери.

ФК10. Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проєкти нормативно-правових актів для їх усунення.

ПРН04. Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.

ПРН08. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

Мова навчання: українська мова.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри юридичної психології, які безпосередньо проводять заняття k015@naiau.kiev.ua.

3. Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен

Зміст. Об'єкт і предмет психології конфлікту. Основні завдання психології конфлікту на сучасному етапі розвитку науки. Базові категорії психології конфлікту.

Поняття про конфлікт. Співвідношення понять, що характеризують складні ситуації: «труднощі», «проблемна ситуація», «критична ситуація», «екстремальна ситуація», «конфлікт», «стрес», «фрустрація», «криза».

Позитивні і негативні функції конфліктів. Необхідні й достатні умови виникнення конфлікту. Класифікація конфліктів. Основні структурні елементи конфлікту. Динаміка конфліктів. Форми протікання конфлікту. Стратегії і тактики поведінки опонентів у конфліктних ситуаціях.

Психологічні особливості конфліктної взаємодії. Визначення ситуації як конфліктної. Адекватність сприймання конфліктної ситуації. Роль комунікативних бар'єрів у виникненні конфліктів. Типові викривлення інформації при сприйманні конфліктної ситуації (за Є. Мелібрудою).

Тема 2. Міжособистісні конфлікти в системі управлінських відносин

Зміст. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту. Аналіз основних підходів у вивченні міжособистісних конфліктів: мотиваційного, когнітивного, організаційного, діяльнісного.

Чинники виникнення міжособистісних конфліктів в управлінській сфері. Поняття про конфліктогени, їх види. Закономірності ескалації конфліктогенів. Типи комунікативної поведінки в управлінській діяльності.

Особистісні передумови розвитку конфліктів. «Конфліктність» та «конфліктофобія»: психологічний аналіз та співвідношення понять. Типи конфліктних особистостей. Конфліктостійкість як вид психологічної стійкості особистості. Компоненти конфліктостійкості.

Вплив емоцій на розвиток конфлікту.

Міжособистісний конфлікт на різних етапах онтогенезу. Гендерні особливості поведінки учасників конфліктних ситуацій.

Тема 3. Внутрішньоособистісні конфлікти

Зміст. Поняття «внутрішньоособистісний конфлікт», особливості інтраперсональних конфліктів. Аналіз провідних психологічних концепцій у дослідженні внутрішньоособистісних конфліктів.

Основні умови та причини виникнення конфліктів особистості. Форми і критерії їх прояву. Види внутрішньоособистісних конфліктів.

Комплекс неповноцінності: характеристика, симптоми, шляхи подолання. Психологічні умови попередження внутрішньоособистісних конфліктів. Чинники, способи та механізми їх подолання.

4. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		заочна форма навчання	
Кількість кредитів ECTS – 3	Галузь знань: публічне управління та адміністрування 28	Вибіркова	
Кількість розділів – 1	Спеціальність: публічне управління та адміністрування 281		
Загальна кількість годин – 90		Рік підготовки:	
		1 рік 8 міс.	
		Семестр	
			2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача вищої освіти –	Ступінь вищої освіти: магістр	Лекції	
			4 год.
		Семінарські	
			4 год.
		Практичні	
			2 год.
		Самостійна робота	
			80 год.
		Вид контролю:	
Залік			

Структура залікового кредиту (тематичний план)

№ з/п	Назви тем	Всього годин	в т.ч. аудиторних			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні заняття	
1.	Конфлікт як соціально-психологічний феномен	28	2	2		24
2.	Міжособистісні конфлікти в системі управлінських відносин	40	2		2	36
3.	Внутрішньоособистісні конфлікти	22		2		20
	Всього по дисципліні	90	4	4	2	80
	Форма підсумкового контролю – залік					

5. Плани лекційних, семінарських та практичних занять

Тема 1. Конфлікт як соціально-психологічний феномен

Лекція – 2 год.

План

1. Аналіз структурних елементів конфлікту
2. Умови протікання конфлікту.
3. Типологія конфліктів.
4. Динаміка конфлікту.

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання:

1. Аналіз структурних елементів конфлікту
2. Сторони конфлікту.
3. Умови протікання конфлікту.
4. Образи конфліктної ситуації.
5. Дії учасників конфлікту.
6. Типологія конфліктів.
7. Динаміка конфлікту.

Тема 2. Міжособистісні конфлікти в системі управлінських відносин

Лекція – 2 год.

План

1. Види і причини конфліктів у міжособистісній взаємодії.
2. Стадії, стратегії і тактики протидії у міжособистісних конфліктах.

Практичне заняття – 2 год.

Завдання:

Моделювання конфліктної ситуації у сфері управлінських відносин та визначення стратегій її вирішення.

Тема 3. Внутрішньоособистісні конфлікти

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальні питання:

1. Природа внутрішньоособистісних конфліктів.
2. Причини та різновиди особистісних конфліктів.
3. Захисні механізми при внутрішньоособистісних конфліктах.

6. Завдання для самостійної роботи

Вимоги до організації самостійної роботи слухачів та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи слухачів є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення окремих питань дисципліни. Самостійна робота передбачає також підготовку відповідей на наступні запитання.

1. Структура конфлікту. Стратегії поведінки учасників конфлікту.
2. Стратегії поведінки учасників конфлікту.
3. Типи конфліктних особистостей.
4. Аналіз конфліктних ситуацій.
5. Конфліктостійкість особистості.
6. Поняття «внутрішньоособистісний конфлікт», особливості інтраперсональних конфліктів, їх види.
7. Аналіз провідних психологічних концепцій у дослідженні внутрішньо-особистісних конфліктів.
8. Психологічні умови попередження та вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

7. Методи навчання та контролю

Основними методами навчання є лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, виконання поточних контрольних завдань, виконання тестових завдань, підготовка реферативних повідомлень. Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Психологія конфлікту» включає поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи та складання підсумкового заліку.

8. Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю

1. Предмет і завдання психології конфлікту.
2. Міждисциплінарні зв'язки психології конфлікту.
3. Теоретичні та соціально-історичні передумови виникнення психології конфлікту.
4. Філософсько-соціологічний та психологічний підходи в дослідженні феномену конфлікту.
5. Особливості дослідження проблем конфлікту в Україні.
6. Методи психологічного вивчення конфлікту.
7. Поняття про конфлікт та умови його виникнення.
8. Функції конфлікту.
9. Загальна класифікація конфліктів.
10. Структура конфлікту.
11. Динаміка конфлікту.
12. Форми протікання конфліктів.
13. Психологічна характеристика міжособистісного конфлікту.
14. Основні чинники виникнення міжособистісних конфліктів.
15. Конфліктогени, їх види. Закономірності ескалації конфліктогенів.
16. Аналіз мотиваційного підходу у вивченні міжособистісного конфлікту.
17. Когнітивний підхід у дослідженні міжособистісного конфлікту.

18. Діяльнісний підхід у вивченні міжособистісного конфлікту.
19. Організаційний підхід у визначенні міжособистісного конфлікту.
20. Особистісні передумови виникнення конфліктів.
21. Конфліктність особистості. Типи конфліктних особистостей.
22. Конфліктостійкість як вид психологічної стійкості особистості.
23. Міжособистісний конфлікт на різних етапах онтогенезу.
24. Стратегії поведінки опонентів у конфліктних ситуаціях.
25. Вплив емоцій на розвиток конфлікту.
26. Загальна характеристика внутрішньоособистісного конфлікту.
27. Основні умови та причини виникнення внутрішньоособистісних конфліктів.
28. Проблема внутрішньоособистісного конфлікту в роботах представників психоаналітичного напрямку.
29. Аналіз внутрішньоособистісного конфлікту в гуманістичній психології.
30. Внутрішньоособистісний конфлікт в когнітивній психології.
31. Класифікація внутрішньоособистісних конфліктів.
32. Комплекси неповноцінності: психологічна характеристика, особливості подолання.
33. Способи подолання внутрішньоособистісних конфліктів.
34. Психологічні умови попередження внутрішньоособистісних конфліктів.
35. Внутрішньогруповий конфлікт: психологічна характеристика.
36. Психологічна характеристика міжособистісно-групового конфлікту.
37. Види міжособистісно-групових конфліктів.
38. Особливості управління міжособистісно-груповими конфліктами.
39. Поняття про міжгрупові конфлікти та механізми їх виникнення.
40. Мотиваційний підхід у вивченні міжгрупових конфліктів.
41. Когнітивний підхід у дослідженні міжгрупових конфліктів.
42. Ситуативний підхід у вивченні міжгрупових конфліктів.
43. Загальна характеристика конфліктів та особливості управління ними.
44. Компоненти конфліктостійкості.
45. Види міжгрупових конфліктів.
46. Управління міжгруповими конфліктами.
47. Організаційні конфлікти, їх характеристика, основні види.
48. Причини виникнення та класифікація подружніх конфліктів.
49. Конфлікти в системі управлінських відносин.
50. Особливості попередження і розв'язання професійних конфліктів.
51. Стратегії розв'язання управлінських конфліктів.
52. Психологічні умови попередження і конструктивного вирішення конфліктів між керівниками та підлеглими.
53. Конфлікти в організаціях: загальна характеристика, основні види, причини виникнення.
54. Управлінські конфлікти як особливий вид конфліктів в організаціях.
55. Психологічні умови та способи профілактики і попередження конфліктів в організаціях.
56. Методи конструктивного розв'язання конфліктів в організаціях.
57. Педагогічні конфлікти, їх характеристика, основні види.
58. Причини виникнення конфліктів між вчителями та учнями.

59. Функції учнівських конфліктів.

60. Психологічні умови попередження і конструктивного розв'язання конфліктів в управлінській діяльності.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – 60			Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

11. Рекомендована література

1. Александров Д.О. Становлення особистості працівника ОВС. Монографія. К. : Вад екс, 2014. 340 с.

2. Бакаленко О. А. Психологія управління: навчальний посібник. Харків: ХНУРЕ, 2020. 120 с.

3. Баранюк Н. І., Гоза В. М. Вплив керівника на підлеглих як прояв його влади та авторитету. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2014. Вип. 1. С. 223-232.

4. Використання психологічних знань у оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов: навч.-практ. посіб. / [Б. І. Бараненко, Д. О. Александров, І. М. Охріменко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. В. Іщенка, д-ра психол. наук, проф. В. С. Медведєва. К. : ДНДІ МВС України, Х. : Мачулин, 2015. – 322 с.

5. Виноградова О. В., Євтушенко Н.О. Групова динаміка та комунікації: навчальний посібник. Київ: ДУТ, 2018. 223 с.

6. Калюжна Ю. В., Захарова К. В. Факторний аналіз формування позитивного соціально-психологічного клімату колективу. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 3(2). С. 108-112.

7. Кісіль З. Р. Основи управління : посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 232 с.

8. Конфлікти в оперативно-розшуковій діяльності кримінальної поліції України: навч.-практ. посіб. / [Д.О. Александров, Б.І. Бараненко, О.І. Богучарова та ін.]; за ред. В.М. Комарницького, В.О. Криволапчука, Б.І. Бараненка. МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Сєверодонецьк, РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 661 с.

9. Конфліктологія: навч.-метод. посіб. / Д.О. Александров, Б.І. Бараненко, Л.І. Казміренко та ін.; за заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. К. : НАВСУ, 2003. 144 с.

10. Конфліктологія. Альбом схем з коментарями : навч. посіб. / [кол. авт. : Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, О. Л. Мартенко, І. М. Охріменко] ; за заг. ред. Л. І. Казміренко. К. : ЛОГОС, 2010. 56 с.

11. Костюченко К.Є. Формування готовності до раціонально-критичного мислення : метод. матеріали до вивчення психол.-пед. дисциплін / К. Є. Костюченко ; Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. 59 с.

12. Кудерміна О. І. Психологічні особливості кар'єрно-професійної спрямованості майбутніх правоохоронців. Юридична психологія та педагогіка. 2011. № 2. С. 83–91.

13. Кудерміна О.І. Психологія особи як суб'єкта правоохоронної діяльності: монографія. Чернівці: Наші книги, 2012. 415 с.

14. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: навчальний посібник. Київ: «Кондор», 2013. 358 с.

15. Максименко С.Д., Медведєв В.С. Юридична психологія: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. 448 с.

16. Марченко О. В. Комунікативна культура юриста: навч. посібник. Дніпропетровськ: «Інновація», 2015. 200 с.

17. Охріменко І. М. Актуальні психологічні проблеми управління персоналом сучасної поліцейської організації. Юридична психологія. 2019. № 2 (25). С. 70–77.

18. Подольчак Н. Ю., Ковальчук Г. Р., Подольчак Н. І. Формування стратегії вирішення управлінських конфліктів у діяльності машинобудівних підприємств. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 126-134.

19. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності правника міліції. Частина V. Психологія управлінської діяльності органів внутрішніх справ. навч.-метод. посібник / Д. О. Александров, О. В. Давидова та ін. ; за заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2004.

20. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Пришак, О. Й. Лесько. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с.

21. Професійне спілкування працівників Національної поліції: підручник / авт. кол. : Д. О. Александров, В. І. Барко, І. М. Охріменко [та ін.] ; за ред. С. І. Яковенка. Одеса : Астропринт, 2017. 260 с.

22. Тихомирова Є. Б., Постолювський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підручник. Рівне: Перспектива, 2017. 389 с.

23. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.; заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 2-ге, доопр. та доп. К.: КНТ, 2008. 352 с.

24. Юридична психологія : практикум / [за заг. ред. Л. І. Казміренко]. – Вид. 2-е, уточ. та доп. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 192 с.

25. Юридична психологія. Альбом схем з коментарями / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 3-є, доопр. та доп. К.: КНТ, 2008. 152 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Національний Темпус-офіс в Україні. – Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>
2. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.unesco.org/>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.
4. yurist-online.com/ukr/uslugi/.../005.php –
5. www.pravoznavec.com.ua/books/276/20101/18/
6. www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/nomer4/all_mak.html
7. www.info-works.com.ua/disertacia/.../636.h

Підпис авторів РПНД:

Іван ОХРИМЕНКО

Оксана РОМАНЕНКО